

HAC SÛRESİ 73-76. ÂYETLERİ İNSANIN HAYRETE DÜŞÜREN YARATILIŞI

Eûzübillâhimineşşeytânirracîm

Bismillâhirrahmânirrahîm.

el-Hamdü lillâhi Rabbi'l-âlemîn. Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîhi alâ külli hâlin ve fî külli hîn. Ve's-salâtu ve's-selâmu alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn ve şefîi'l-müznibîn Muhammedini'l-Mustafa Mahmûdi'l-Muhtâri'l-Emîn ve alâ âlihî ve sahibihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn.

Emmâ ba'd:

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allahu Teâlâ hazretleri namazda okumuş olduğum âyet-i kerîmelerinde buyuruyor ki;

Bismillâhirrahmânirrahîm.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَاستَمِعُوا لَهُ إِنَّ الَّذِينَ
تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا
لَهُ وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ
ضَعْفَ الطَّالِبِ وَالْمَطْلُوبِ¹

*Yâ eyyühe'n-nâsu duribe meselün fe'ste-
miû leh, inne'llezîne ted'ûne min dûnillâhi
len yahlukû zübâben velev'ictemeû leh, ve in
yoslübühümü'z-zübâbü şey'en lâ yestenkizûhu
minh, daufe't-tâlibu ve'l-matlûb.*

Sadaka'llâhu'l-azîm.

[“Ey insanlar!”]

Duribe meselün. “Size bir mesel, bir ben-
zetme, bir anlatma şekli verilecek, darb-ı me-
sel söylenecek.” *Fe'stemiû leh.* “Ona kulak
verin, onu dinleyin.”

Nedir bu mesel?

*Inne'llezîne ted'ûne min dûnillâhi len
yahlukû zübâben velev'ictemeû leh.* “Allah’ı

---

¹ 22/Hac, 73.

bırakıp da Allah'tan gayri mahluklardan, putlardan nelere dua ediyorsanız, nelere ibadet ediyorsanız, mâbut edindiğiniz o ağaçlar, dağlar, yaptığınız putlar eğer hepsi bir araya gelseler bile bir sineği yaratamazlar; bir araya gelseler, çalışsalar, toplansalar bile onu yaratamayacaklardır.” *Ve in yeslühümü'z-zübâbü şey'en lâ yestenkizûhu minhu.* “Eğer sinek gelip onlardan bir şey alıp götürecektense -Hani sinek geliyor, ısırıyor, kan emiyor.- ondan kendilerini kurtaracak, onun alıp götürmesini engelleyecek bir imkânları, tâkatleri de yoktur.”

Yani bir sineğe söz geçirecek halleri yoktur. Bir sineğe karşı koyacak halleri yoktur. Onlara tapınanlar ne kadar yanlış bir şey yapıyor.

Daufe't-tâlibu. “İsteyen, talep eden ne kadar zayıf. Yani onlara tapınan kişiler ne kadar zayıf. *Ve'l-matlûb.* “Ve istenen, mâbud itihaz ettikleri o putları da ne kadar zayıf.”

Kendileri de zayıf, mâbudları da ne kadar zayıf. Sinek onlardan bir şey alıp götürse, kapsa bunu ondan çekip geri alamazlar, ne kadar âcizlerdir.

مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ

Mâ kaderu'llâhe hakka kadrihî. “Bu insanoğulları, Allah’tan gayriye tapınanlar Cenâb-ı Mevlâ’yı, Rabbü'l-âlemîn’i hakkıyla takdir edemediler.”

“Allah’ın kadrini, değerini, yüceliğini, ululuğunu, azametini takdir edemediler.”

Takdir edemedikleri için böyle abuk sabuk işler yapıyorlar. Hiçbir tâkati, gücü kuvveti olmayan, sinekle mücadele edecek bile hâli olmayan varlıklara gidip tapınıyorlar; kurban kesiyorlar, eğiliyorlar, kalkıyorlar, bir şey istiyorlar; “Şunu ver, bunu ver... Bizi şundan koru, bundan koru...” Bir şey yapacak hâli yok ki! Sineğe söz geçirecek, sinekle mücadele edecek, sineği yenecek değeri yok ki! Ona niçin tapınıyorlar?

“Cenâb-ı Hakk’ı hakkıyla takdir edemediler.”

*İnna'llâhe le-kaviyyun azîz.*² “Halbuki, hiç şüphe yok ki Allahu Teâlâ hazretleri son

---

² 22/Hac, 74.

derece, sonsuz derece kuvvetlidir ve azizdir, izzet sahibidir.”

İzzet iki mânaya geliyor. “Azizdir, izzet sahibidir.” demek iki mânâ ifade edebilir. “Son derece, sonsuz derecede kıymetlidir.” demek. Bir şey kıymetli oldu mu ona *aziz* derler. Nadir ve kıymetli, eşi emsâli bulunmaz, paha biçilmez ise Araplar ona *aziz* derler. Bir oradan “sonsuz derecede kıymetli” mânasına. Bir de, bir şey öteki şeye üstün geldi mi, galebe çaldı mı ona *aziz* derler.

Allahu Teâlâ hazretleri bütün mahlukâta, bütün tapılan putlara, her şeye üstün, galip geldiğinden, mutlak mânada her yönden galip olduğundan, galebe sahibi olduğundan o isim, o sıfat onu ifade ediyor da olabilir. Allah sonsuz derecede kıymetli ve sonsuz derecede güç kuvvet sahibi olup karşısında hasmı ne varsa onu yener.

وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ

*Vallâhu azîzun zü’ntikâm.*³ “İntikam sahibidir.” diye de bir âyet-i kerîmede intikam

---

³ 3/Âl-i İmrân, 4; 5/Mâide, 95.

sahibi oluşuyla da beraber zikredildiğinden hasımlarını mahv u perişan eder. Her türlü gücün, kuvvetin, galibiyetin, hâkimiyetin sahibidir.

Onların taptıkları âciz; hiçbir şey yapamıyorlar, sinekle mücadele edemiyorlar. Halbuki Allahu Teâlâ hazretleri sonsuz derecede kuvvetli ve mutlak mânada her şeye üstün ve galip; hem sonsuz derecede, kıymet biçilmesi mümkün olmaz, sonsuz derecede izzetli, kıymetli, hem de sonsuz derecede kuvvetli. Ama ötekiler âciz; sinekle başa çıkamıyorlar, sinek yaratamıyorlar, sinek bir şey alıp götürse onu geri alamıyorlar.

Aziz muhterem kardeşlerim!

Yaratma, Allahu Teâlâ hazretlerinin yaratıklarına hayat vermesi çok büyük bir olay, az bir olay değil.

Bu hayat nereden çıkıyor?

Biliyoruz ki etrafımızdaki varlıklar cemadât, nebatât, hayvanât diye sınıflandırılmış. Sınıflandırma tanımak, anlatmak, anlamak için sonradan yapılmış bir sıralama. Cansızlar var: taşlar, maddeler, su vesaire...

Cansız olduğu için bunlara *cemadât* deniliyor, cansız varlıklar. Sonra bu cansız varlıkların arasından, içinden nebatât; büyüyen, gelişen, yeşeren, kızaran, meyve veren bir şeyler bitiyor. Sonra hayvanlar; koşuşan, hareket eden, mücadele eden, karşısındakine saldıran, gıdasını alan...

İlk önce bu dünyanın -güneşin, gök cisimlerinin- bir gaz olduğunu söylüyorlar. Sonra bu gazın büyük bir patlama sonunda dağılması ve dağılan yerlerdeki dönme sonunda yoğunlaşmasıyla güneşler, yıldızlar, dünya olduğu söyleniyor. Ateşten büyük muazzam bir patlama olmuş, güneşler olmuş. Sonra bazıları güneş olarak kalmış; etrafa alev, ışık, enerji, radyoaktifite saçan varlıklar olarak kalmış. Bazıları soğumuş, katı maddeler olmuş. Bazısının içi sıcak, dışı soğuk. Dünyanın kabuğu soğuk, içi yine sıcak. Ay bir kaya parçası, bir toz parçası... Tamam, anladık; sıcak, ateşten çıkmış bir şey. Sonra parçalanmış, patlamış. Tamam, onu da aklımız erdi, anladık, patlayabilir; çünkü görüyoruz, mısır da patlıyor, başka şeyler de patlıyor, ateşin içine odun attığımız zaman ondan da bir şeyler patlıyor, kıvılcımlar

etrafa çıkıyor. Bunları yadırgamıyoruz, gördük.

Peki bu soğuyan cemadâtın içinden bu hayat nasıl çıkmış?

Bu hayat; bu müthiş bir olay, akla durgunluk verecek bir olay! Atomun biliyoruz ki çekirdeği var, elektronları var, dönüyor. Biz onları da akıllı kabul etmiyoruz. “Atomun akıllı var.” diyor muyuz?

Demiyoruz. “Maddedir” diyoruz.

Onu âletlerin içinde elektronlarla öteki atomun çekirdeğini bombardıman ediyorlar, nihayet çekirdek patlıyor; atom bombası. Bunları fizikte inceliyoruz; canı yok.

Peki, can nereden çıkmış? Hayat nereden çıkmış?

Bu dünya güneşten ayrılmış. Evvela sıcakmış. Sıcak olduğunu yanardağlardan biliyoruz. Dünyanın dışı, kabuğu soğumuş; ama içi sıcak, biliyoruz. Bu işin şakası yok. Dışı kurumuş olan, çatır çatır taşlar olmuş olan, şıpır şıpır sular olmuş olan dünya; bunlar fizik olayları, biliyoruz... Su hidrojenle oksijenin birleşmesinden meydana gelmiş. Her maddenin

formülünü biliyoruz. H₂O diyoruz, sodyum klorür diyoruz; o onla birleşmiş diyoruz... Bu birleşmeyi izah etmeye çalışıyoruz...

İyi güzel de bunların arasından hayat nasıl çıkmış?

Gel bakalım, otur da şunu bir izah et; ben de tatmin olayım.

Hayat mühim bir olay. Hayat Allah'ın kudreti. Cansız varlıkların içinden hayatı çıkaran Allah.

فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ط

*Tebâreka'llâhu ahsenü'l-hâlikîn.*⁴

Ne kadar muazzam bir iş! Akıl almaz bir iş! Cansızın canlılaşması, canlanması hayretlere düşüren bir olay!

Bir sineği, sivrisineği küçümsüyoruz, mikrobu küçümsüyoruz; az buz bir şey değil, canlı mahluk! Çoğalıyor, ürüyor, saldırıyor, yiyor, içiyor; canlı mahlûk! Can mühim bir olay! Canlılık, yani hayat çok mühim bir olay!

---

⁴ 23/Mü'minûn, 14.

Allahu Teâlâ hazretleri kudretiyle cansız varlıklara hayat verdi. Cansız varlıkların çeşitlerine bakın; küçüklerine bakın, büyüklerine bakın. Mikroplara bakın, bakterilere bakın, virüslere bakın; koca koca adamları ‘küt’ diye nasıl deviriyorlar, neler yapıyorlar... Sonra insanoğluna bakın, insanoğlunun yaratılışını düşünün. Kur’ân-ı Kerîm’de insanoğlunun yaratılışıyla ilgili çok âyetler var. Ona dikkat çekiliyor.

İnsanoğlu nasıl yaratıldı? Yerkürenin üzerinde hayat nasıl başladı?

Kimse izah edemiyor. Bunun bir izah şekli yok. İzah şeklini bilse, bilen adam aynı şeyi yapar, yaratır. Ama bir sineği bile yaratamadılar.

Cansızların içinden akıllı, canlı varlıklar meydana geliyor; Cenâb-ı Mevlâ’nın kudreti...

Sonra da insanoğlu gibi bir kâmil eşref-i mahlukât meydana gelmiş. Şu kurumuş kabuklu ateş kürenin üzerinde insanoğlu gibi mükemmel mahluk, düşünen mahluk... İnsanoğlunun her şeyi hayret edilecek bir şey. Konuşma hayret edilecek bir olay.

Biz Şimdi amıŐız kitabı 6n6m6ze, âyetleri sırasıyla bilelim diye g6z ucuyla bakıyoruz, g6r6yoruz, içeride evirip çeviriyoruz, kafamızda d6nd6r6yoruz, dilimizle s6yl6yoruz. G6rmek bir olay ki insanı hayretten hayrete d6Ő6r6r. D6Ő6nmek bir acayip olay ki insanı hayretten hayrete d6Ő6r6r. KonuŐmak bir acayip karmaşık iş ki insanı hayretten hayrete d6Ő6r6r. Nasıl konuşuyoruz?

Harflerden kelimeler meydana geliyor, kelimelerden c6mlerler meydana geliyor, c6mlerlerden fikirlerimizi anlatıyoruz. Şu karmaŐıklıŐa bakın!

a. Her Zaman YaptıŐımız İŐlerin Nasıl YapıldıŐını, "Dur Ben Yapayım" Diye Kendin Yapmak İstediğin Zaman Anlarsın

Her zaman yaptıŐımız iŐlerin nasıl yapıldıŐını, "Dur, ben yapayım." diye kendin yapmak istediğin zaman zorluŐunu anlarsın. Herkes k6fte yapıyor da tadını herkes d6Ő6remiyor. Herkes baklava yapıyor da herkes tadını us6l6ne uygun d6Ő6remiyor. Her kaŐıkçı kaŐık yontuyor da sapını denk getiremiyor. Kolay

değil. Ama bu son derece karmaşık teşkilatlarla çalışan şu insanoğlu bir harikalar harikası!

Nasıl konuşuyoruz biz? Niye maymun konuşamıyor? Niye kuş konuşamıyor? Niye fil konuşamıyor? Niye zürafa konuşamıyor, arslan konuşamıyor?

“Gırrr...” O kadar. Sadece “gak guk” diyor, o kadar. Kolay değil de ondan. “Gak guk” demek hüner değil. Hadi bakalım, konuş. Hadi bakalım, şiir yaz. Hadi bakalım, edebiyat yap. Kolay değil.

*Tebâreka'llâhu ahsenü'l-hâlikîn.*⁵

Şimdi düşüp bayılacağım hayretimden, hayranlığımdan... İnsanoğlunun her hâli ne kadar muazzam bir şey.

Bir hastaneye gidiyorsunuz. Kulak şöyle çalışır. *Allahu ekber!* Bu işitme demek bu kadar karmaşık bir şey miymiş... Orta kulak, iç kulak, dış kulak... Allah Allah... Göz böyle çalışır. Vücudun sinir sistemi, kas sistemi, kemik sistemi, iskelet sistemi; laboratuvarlarda

---

⁵ 23/Mü'minûn, 14.

duvarlara asmışlar. *Allahu ekber!* Bir küçücük şu karcık göz için göz mütehasısı bütün ömrünü harcıyor da bunu öğrenmeye uğraşiyor. Ondan sonra da göz mütehasısı oluyor; “Ben göz hastalıkları mütehasısıyım.” diye levha asıyor, gelen adamları tedavi ediyor. Bu karcık bir varlık, göz. Kulak öyle. Kalp öyle. Bu kalp denilen uzuv 80 sene, 100 sene nasıl çalışıyor? Bu kalp nasıl çalışıyor yâ Rabbi?!

Bu ne kudret! Bu ne nimet! Bu ne karmaşık iş!

Bu böbrekler, bu ciğer... Havada oksijen var. Tamam. Bizim de vücudumuza oksijen lazım. Neden lazım, onu da bilmiyoruz; lazım, muhakkak. Havadaki oksijeni bizim ciğerler vücuda alıyor. Az bir olay mı?

Bir iş bu; havadaki oksijeni ayırıp almak, seçip almak... Balığın suyun içinden kendisine yarayacak oksijeni çıkartıp ayırması büyük bir teşkilat işi, fabrika işi bu. Hepsinin yanında, kafasında fabrika gezdirmesi lazım. Biz de zaten kafamızda fabrikalar gezdiriyoruz, göğsümüzde fabrikalar gezdiriyoruz, karnımızda fabrikalar gezdiriyoruz.

İnsanoğlu nasıl bir mahluk?

İnsanoğlu yüzlerce, binlerce fabrikadan müteşekkil bir âlem, bir şehir, bir devlet. İnsanoğlu az buz bir şey değil.

Her iş o kadar karmaşık, o kadar mükemmel, o kadar hayret verici şekilde ki... Kanımız var. Damarlar var. Allah damarları yaratmış, içine kan doldurmuş. Nasıl doldurmuş? Kan nasıl olmuş? Damar nasıl olmuş? Bir hücreden bunlar nasıl ayrılmışlar?

İlk öncesi insanın bir tohum değil mi; ağacın, insanın, hayvanın evveli bir tek tohum değil mi? Bir tek tohumdan nasıl oldu da bu teşkilatlar meydana geldi?

Bu Allah'ın kudretini göstermiyor mu? Bu tesadüf mü?

Hangi uzuv tesadüf?

Tesadüf olsa salkım saçak bir şey olur, salata olur. İnsan tesadüfler salatası olur. Bir şey olmaz ki... Tesadüflerden teşkilat olur mu?

Olmaz.

b. Sen mi Yaptın Kendini

O halde insanı böyle yaratan son derece bilgili, sonsuz derecede bilgili, sonsuz derecede kudretli, sonsuz derecede izzetli bir Hâlık'ın varlığı ortada. Bunun lamı cimi, hayır hıkı mıkı yok.

Sen mi yaptın kendini?

“Nasıl yapayım hocam ben, küçük bebekken bile kendimden haberim yoktu. Büyüdüm de yavaş yavaş öğrenmeye başladım. *Elifi* gördüm, mertek sandım, sopa sandım. Ben bir şeyden haberdar değildim ki, beni Allah yarattı. Hayatı Allah yarattı.”

Canlıyı yaratmak zor da, cansızı yoktan yaratmak kolay mı? Semavâtın, arzın yaratılması kolay mı? Allah nasıl yaratmış kâinâtı?

Kâinâtın sahibi, yöneticisi, mâliki, hâlıkı Azîmüşşân bu mahlukâtı nasıl yaratmış? Yâ Rabbi! Nasıl yarattın? Yoktan nasıl yaratılır bunlar?

Aklınla, mantığınla düşün. Allah'ın kudretini, işlerinin azametini, sanatının derinliğini, ilminin sonsuzluğunu anla.

Ama Allah'ı bırakıyorlar, böyle düşünmüyorlar. Biz niye böyle düşünüyoruz, bilmiyorum. Biz fizik kimya okuduk, mürekkep yaladık diye mi? Elhamdülillah, demek ki ilimler de iyi... Ama niye bunların hepsini okuyanlar bizim vardığımız sonuçlara varamıyor?

Çünkü onlar İslâmî ilimleri okumadıklarından bunlar üzerinde düşünmüyorlar. Bir şeyi bilmek ayrı, bir şey üzerinde düşünmek ayrı. Düşününce, felsefesini yapınca, derinleşince insan bir şey anlıyor. Her şeyin felsefesi var. “Neden bu böyle yapılıyor?” diye düşünülmesi var. Bunlar düşünülünce çıkıyor.

Ben neden, nasıl nefes alıyorum?

“Bana ne! Ben fabrikaya giderim, çalışırım, akşamleyin yorgun argın eve dönerim.”

Nasıl nefes aldığını düşünmek hiç hatırdan geçmiyor.

Ben nasıl duyuyorum? Ben nasıl konuşuyorum? Ben nasıl yediğim salatayı, pırasayı, ekmeği et hâline getiriyorum? Şu inek otları nasıl süt yapıyor? Şu arı balı nasıl yapıyor?

Düşünmezsen düşünmezsin; ama düşünenler bir şey buldular. Düşünen, ilimle irfanla

meşgul olanlar bir sonuçlara ulaştılar. Düşünmeyenler düşünenlerin peşinde sürükleniyor.

c. Düşünmeyenler, Düşünenlerin Peşinden Sürükleniyor

İnsanlar saçma sapan varlıkları tanrı sandılar, tapındılar. Halbuki onlar bir sinek yaratamaz, sinek bir şey alıp götürse onu sinekten kurtaramaz. Ama Allahu Teâlâ hazretlerini hakkıyla takdir edemediler. Son derece izizetli, son derece güç kuvvet sahibi Allahu Teâlâ hazretlerini bilemediler.

مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ

*Mâ kaderu'llâhe hakka kadrihî inna'llâhe le-kaviyyun azîz.*⁶

Biz de Allah'ı bilemiyoruz, muhterem kardeşlerim! Eğer biz Allah'ı hakkıyla bilsek veya biraz daha çok bilsek âşık-ı sâdıklar oluruz. Yunus Emre gibi, Mevlânâ gibi oluruz. Yunus'un coşkusuna, sevgisine erişiriz. Biz de taklitteyiz. Biz de yarım düşünüyoruz. Biz de “düşünüyoruz” diyoruz ama biz de tam

---

⁶ 22/Hac, 74.

düşünmüyoruz. Dikkatli düşünsek, bütün güzellikleri yaratan en güzel, O'nu severiz. Güzeli seveceğimize güzellikleri yaratanı severiz. Gülü yaratanı, bülbüle o sesi vereni, ağaçları çiçeklerle donatanı; bu sanatın, bu kudretin, bu ilmin sahibini, kâinâtın sahibini severiz. Bu kadar güzellikleri yaratan Allahu Azîmüşşân kim bilir ne kadar güzeldir...

إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ

Inna'llâhe cemîlun yuhibbu'l-cemâl.

“Allah güzeldir, güzelliği sever.” buyuyor Peygamber Efendimiz.

Cemâlullahı, Allah'ın güzelliğini idrak etsek, âşık-ı sâdıklar, muhibb-i sâdıklar oluruz.

Kitaplar; “Tasavvufta en yüksek makam Allah'ı sevme makamıdır, âşıklık makamıdır.” diyorlar.

Tanıyınca, mârifetullaha erince, ârif olunca; tanıdığı için, manzarayı gördüğü için, perde kalktığı için, peçe açıldığı için âşık oluyor. Biz tam mânasıyla düşünsek biz de öyle olacağız, öyle olmamız lazım. Öyle olmak için eğitim görüyoruz veya görmeliyiz veya

düşünmeliyiz veya çalışmalıyız. Eğer aklımız, iz'anımız, irfânımız olsa en çok sevilecek Allah. Her şeyi güzel, neylerse güzel eyler. Neylemişse de güzel eylemiş. "Vallâhi güzel etmiş, billâhi güzel etmiş, tallâhi güzel etmiş; ne'tmişse güzel etmiş!" diyor İbrahim Hakkı-i Erzurumî hazretleri. Ârif olsak o zaman hakkıyla takdir edebiliriz. Hakkıyla değil de; biraz beşerin nasibi olan hissesince, miktarınca, insan kendi kadrince, irfânının kadrince Allah'ı bilebilirse bilir.

Mâ kaderu'llâhe hakka kadrihî inna'llâhe le-kaviyyun azîz.

اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ
سَمِيعٌ بَصِيرٌ. يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَإِلَى
اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

Allahu yastafî mine'l-melâiketi rusulen ve mine'n-nâs inna'llâhe semîun basîr. Ya'lemu mâ beyne eydîhim ve mâ halfehüm ve ila'llâhi turceu'l-umûr.⁷

---

⁷ 22/Hac,74 -75

Hac s uresinin 73-76 âyetleri, rakamları böylece söylemiŐ de olalım, tefsirine bakmak isteyenler baksınlar diye.

Allahu Teâlâ hazretleri insanlara doğru yolu göstermek için, insanları çeŐitli teşkilat-
lara sahip birer azametli âlem, fabrikalar top-
luluğu gibi yarattığı ve kendisine/insana d Ő-
Őunme kabiliyeti, akıl fikir nimeti verdiği
halde onlar Allah'ı tam takdir edemiyorlar,
kıymetini izzetini bilemiyorlar, ha lara put-
lara tapınıyorlar. Allah yine l tf u keremin-
den, rahmetinden insanlar yanılması, doğ-
ruyu bulsun, bulamayanlar uyansın diye me-
leklerinden bazılarını insanlara gönderip in-
sanların bazı seçkinlerini kendisine peygam-
ber/resul edinip insanlara yine gerçekleri ha-
tırlatıyor.

Allahu yastaf  mine'l-mel iketi rusulen.
“Allahu Teâlâ hazretleri meleklerden elçiler
seçer.”

Peygamber Efendimiz'e Allah'ın vahyini
hangi melek getirdi?

Cebrail *aleyhisselam*. “Ey Cebrail! Var,
habibim Muhammed Mustafa'ya git, Şunları

şunları ona ilet.” Cebrail *aleyhisselâm*’ı, me-
leği Allahu Teâlâ hazretleri Peygamber Efen-
dimiz’e göndermiş.

Ve mine’n-nâs. “İnsanların da içinden ba-
zılarını kendisine elçi yapıyor.”

Onlara da; “Ey kulum, git kavmine; yap-
tığın işin yanlışlığını söyle, doğru yolu göster.”
diye onu da onunla vazifelendirmiş.

Melekleri vazifelendiriyor, peygamberle-
rine bilgi götürsün diye; peygamberlerini vazi-
felendiriyor, halka nasihat etsin, gerçekleri
söylesin diye. O da bir nimet...

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

*Ve mâ erselnâke illâ rahmeten li’l-
âlemîn.*⁸

Peygamber Efendimiz hakkında bu âyet-i
kerîmede ne buyuruluyor?

“Seni biz âlemlere acıdığımız için, rahmet
olsun diye gönderdik.”

“Göndermeseydik mahvolurdu bunlar...”

---

⁸ 21/Enbiyâ, 107.

Kız çocuklarını gömüyorlar! Şu kabalığa, şu kepezeliğe, şu rezalete, şu dehşete bak! Adam kız çocuğunu gömüyor!

Allah peygamberini göndermeseydi ne olacaktı bu insanlar? İnsanlara iyilikleri öğreten peygamberler gelmeseydi insanlar ne olacaktı?

Orman hayvanları gibi, vahşî mahluklar gibi olacaktı.

Bu kadar peygamber geldi, bu kadar nasihat oldu, bu kadar tehdit ve müjde ortada bulunduğu halde bazıları iyi insan oluyor, iyilik için çalışıyorlar da yine ortalık tam düzelmiyor, insanların başına felaketi sarmaya kötüler yetiyor, artıyor.

Ama her yerde iyi insanlar var. Amerika'da da var, Avrupa'da da var, Avustralya'da da var. İnsanlığın iyiliğini isteyen, hayır hasenât yapan, arkada eser bırakan [insanlar var.] Mesela adam; "Ben paramı kanser hastalığı geçsin, buna çare bulunsun diye vakfediyorum." diyor. Bu insanlığa bir iyilik. Böyle iyi insanlar var, iyilik yapmak isteyenler var.

Bunların hiçbirisi olmasaydı insanlar hayvanlar gibi olurdu. Afrika'nın savanlarında, ormanlarında, otlaklarında neler oluyorsa öyle olurdu. Kuvvetli olan zayıfı yiyip bitirirdi. Ama zayıf olan da yaşıyor. *Disabled* insanlar için burada neler yapıyorlar... Yürüyemiyor, yazık; haydi akülü sandelye... Yüznumarası geniş olsun, kapısı geniş olsun, şurasına tutunabilsin, eliyle kolay [tutabilsin...] İhtiyarlar tırnaklarını kesemiyorlar diye belli zamanlarda evden alıyorlarmış, tırnaklarını kesiveriyorlarmış. Zayıflar da yaşıyor. Tabii zayıfların da insanlığa başka türlü faydaları oluyor. Belki bir zamanlar onlar kuvvetliydi, şimdi zayıfladılar diye insanoğlu vefa borcundan dolayı onlara yardımcı oluyor. Ama güzel şeyler... Bunlar olmasaydı her şey orman kanunu ile idare edilirdi, mahvolurdu. İyi ki bir düzen, bir adalet, bir güzellik, bir koruma, bir merhamet, bir yardım, bir acıma çıkmış ortaya; hayatı biraz tatlı hâle getiren bunlar...

İnna'llâhe semîun basîr. “Allahu Teâlâ hazretleri her şeyi duyar, duyucudur, her şeyi görücüdür.”

Hakkıyla duyucu, hakkıyla görücüdür. Hiçbir duyulacak şey O'na gizli kalmaz, hiçbir görülecek şey gizli kalmaz. Her şeyi görür, her şeyi duyar, her şeyi bilir. Gizli konuşmayı da duyar, mahrem sırrı da bilir. Büyüklerimiz öyle anlatırdı: “Karanlık gecede kara taşın üstünde yürüyen kara karıncayı görür.” İnsan nasıl anlatsın; bir şeyi anlatmak için ortaya böyle misaller koyacak. Karanlık gece oldu mu insan sağını solunu bilemiyor.

Bir keresinde yaz tatilinde bizim köye gitmiştim. Köyde elektrik yoktu tabii. Yatsı namazı kılındı, çarşıda biraz oturduk. Oradan teyzemin evine gideceğim. Biliyorum ki çarşıdan çıktıktan sonra sağa sapacağım, ondan sonra sola sapacağım, dümdüz yolda gittim mi aşağı inerken karşıda teyzemin evi var; bayağı bir mesafe. Ama öyle bir gece ki burnumun ucunu göremiyorum. Çarşıdan ayrıldım, sokağa saptım, hiçbir ışık yok. O zaman anladım körlerin ne kadar sıkıntı çektiğini... Yavaş yavaş adım ata ata, elimle sağı solu yoklaya yoklaya, körebe oyunu oynar gibi... Gittim, teyzemin kapısını buluncaya, açıncaya kadar akla karayı seçtim.

Ne güzel söylüyorlar: “Karanlık gecede kara taşın üstünde kara karıncanın gezdiğini görür.” İki kişi arasında en gizli yerde kırk kapının ardında ‘fıs fıs’ yapılan konuşmayı bilir. Hatta;

وَنَعْلَمُ مَا تُوسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ

*Ve na’lemu mâ tüvesvisu bihî nefsuhu.*⁹

“Allah insanın nefsinin kendisine verdiği vesveseleri bilir.”

d. Allah İnsanın Nefsinin Kendisine Verdiği Vesveseleri Bilir

‘Fıs fıs’ nefis diyor ki; “Yat aşağı, boş ver, sabah namazını sonra kılarırsın. Kaza etmek de var. Yat aşağı. O usul de var, ne yapalım, bu sefer de böyle olsun. Yat da uykunu aldıktan sonra kalkarsın.” Uykuyu sevdiği için nefsi ‘fıs fıs’ [vesvese veriyor.] [Allah] bunu da bilir.

Şeytan bazen geliyor: “Şu şerri işle.” Onu da bilir. Halbuki dışarıdan bir şey olmuyor, insanın içine doğuyor. Allah insanın içindeki iç konuşmaları da bilir; dışarısını da bilir,

---

⁹ 50/Kâf, 16.

içerisini de bilir, içeridekini de duyar. Nefsinin ne vesvese verdiği, ne ‘fıs fıs’ ettiğini, şeytanın ne ‘fıs fıs’ ettiğini bilir.

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ
الْأُمُورُ

*Ya'lemu mâ beyne eydîhim ve mâ halfe-hüm.*¹⁰ “Onların ellerinin önündekini de, arkalarındakini de bilir.”

“Önlerindeki bilir, arkalarındaki bilir.” Bu ne demek?

Herhalde mâzide yaptıklarını da bilir. İnsanoğlu çocukken ne yaptı, delikanlılıkta ne yaptı, evlenmeden önce ne yaptı, evlendikten sonra ne yaptı, bu yaşa gelinceye kadar ne yaptı, doğmadan önce durum ne idi, insanlardan evvel ne vardı; evveliyâtını da bilir. “İsa’dan önce, milattan önce, milattan sonra” diyoruz... Sen kendini esas al. Senden öncekini de bilir, sonrasını da bilir. İleride ne yapacak, kaç yıl yaşayacak, nerede ölecek, nasıl ölecek, ne sebeple ölecek; hepsini bilir, her

---

¹⁰ 2/Bakara, 255.

şeyi bilir. Allahu Teâlâ hazretleri olmuşu da bilir, olacağı da bilir; geçmişini de bilir, geleceğini de bilir.

*Ve ila'llâhi turceu'l-umûr.*¹¹ “Bütün işler döner dolaşır, Allah’a götürülür, Allah’a bağlanır, Allah’a gider.”

Bütün işler, her iş, *umûr* Allah’a döndürülür. Biz de Allah’a gideceğiz.

“Bütün işler Allah’a döndürülür.” ne demek?

O da derin bir söz... Allah ne dilerse her şeyi öyle yapar. Her şeyin hükmü O'nundur. Neylerse O düşünüp, O karar verip, O takdir edip O yapacak. Her şey O'ndan. İlerideki olaylar, kâinâtın varışı gidişi, insanoğlunun ileride başına gelecek şeyler, hepsi Allah'ın mukadderâtı, takdiri ile olacak.

O halde akıllı bir insan ne yapar?

Allah'ı tanır, Allah'a itaat eder, Allah'a ibadet eder, akıllıysa... Ârif ise Allah'ın güzelliğini bilir, sever; izzetini, kıymetini bilir. Allah'la dost olur. Allah'ın sevgisini kazanmaya

---

¹¹ 22/Hac, 76.

çalışır. Kendisi de Allah'a döneceğine göre Allah'a sevdiği bir kul olarak kavuşmaya gayret eder. Eli kolu bağlanmış bir haydut, bir canî, bir mücrim olarak Allah'ın huzuruna gitmek istemez. "Gel kulum..."

e. Bir İnsanın Aklı Varsa Şu Kâinatın Sahibinin Sevgisini Kazanmaya Çalışır

يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً
مَرْضِيَّةً فَادْخُلِي فِي عِبَادِي وَادْخُلِي جَنَّاتِي

Yâ eyyetühe'n-nefsü'l-mutmainne. "Ey mutmainne kişi!" *Ircî ilâ rabbiki râdiyeten merdiyyeten.* "Rabbine gel, Rabbine dön; sen O'ndan razı, O senden razı olarak..." *Fe'dhulî fî ibâdî.* "Benim has kullarımın zümresine katıl, şu tarafa gel, cennetliklerin arasına..." *Ve'dhulî cennetî.* "Cennetime gir."¹² diye davet edip, sevip "Ben senden razıyım kulum." deyip de cennetine soktuğu kul olmaya çalışır. Bir insanın aklı varsa şu kâinâtın sahibinin sevgisini kazanmaya çalışır.

¹² 89/Fecr, 27-30.

Allahu Teâlâ hazretleri bizi gaflet uykusundan uyandırсын. Sevdiği kul eylesin. Rızasına vâsıl eylesin. Ömrümüzü hayırlı geçirmeyi nasip eylesin. Hayırlı uzun ömür ihsan eylesin. Cennetiyle cemâliyle cümlemizi müşerref eylesin.

Hac sûresinin 73-76. âyetleri üzerinde konuşma yaptık.

Allah hepinizden razı olsun.

el-Fâtıha.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

5 Rebîü'l-Evvel 1419 / 30.06.1998

Avustralya

[Bütün GURBET SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü